

REMISSVAR

2018-10-19
Dnr 3.9:0510/18

Kulturdepartementet
Enheten för medier och
film
103 33 Stockholm

Betänkandet (SOU 2018:50) Ett oberoende public service för alla - nya möjligheter och ökat ansvar

(dnr Ku2018/0138/MF)

Barnombudsmannen yttrar sig över de delar av betänkandet som bedöms relevanta utifrån vårt uppdrag att företräda barns och ungas rättigheter och intressen utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). I övrigt har Barnombudsmannen inga synpunkter.

Inledning

Public service har en viktig funktion att fylla när det gäller exempelvis barns rätt till information och språk. I barnkonventionens artikel 17 finns ett särskilt fokus på massmediernas roll. Där framhålls vikten av att säkerställa tillgång till fria massmedier som kan ge information till barn från olika källor, på olika språk, som speglar hela landet, tillgängligt för alla oavsett funktionsnedsättning och med ett tydligt barnrättsperspektiv vad gäller skydd. Public service ska i sitt uppdrag beakta barnets rättigheter enligt barnkonventionen. Barnombudsmannen anser därför att det är problematiskt att det helt saknas ett barnrättsperspektiv i betänkandet. Kommittén har huvudsakligen fokuserat på hur man ska nå barn och unga i större utsträckning och väldigt lite nämns om de rättigheter som barn som enskilda medieanvändare har.

Barnombudsmannen saknar också en analys över vilka konsekvenser förslagen kan komma att få för barn och unga. Det framgår inte om eller hur kommittén har resonerat kring barnets behov av skydd. Vi beklagar detta, särskilt eftersom betänkandet även lyfter frågan att nå skyddsvärda grupper, såsom yngre barn, via bland annat globala tredjepartsplattformar¹.

Barnombudsmannen anser att det genomgående måste finnas ett barnrättsperspektiv i förslag där barn är målgrupp, både som mottagare av information men också där barn själva deltar i programverksamhet. I alla beslut som rör barn ska barnkonventionen beaktas, eftersom den gäller redan i dag. Att

¹ s.53

säkerställa barnets rättigheter i åtgärder eller vid beslut som rör barn är också av särskild vikt mot bakgrund av att barnkonventionen ska bli lag 1 januari 2020.

Public service uppdrag

Det breda uppdraget

Barnombudsmannen är positiv till att utredningen bedömer att public service breda innehållsuppdrag bör bestå. Det skapar goda förutsättningar för en mångfald i utbudet. Det är särskilt viktigt att spegla förhållanden i hela landet och den variation som finns i befolkningen.

Det hade dock varit intressant om kommittén också i bedömningen hade synliggjort och fördjupat sitt resonemang kring de målgrupper som barnkonventionen särskilt tar upp, exempelvis barn som tillhör en nationell minoritetsgrupp, barn i socialt utanförskap och barn i glesbygd. Då det finns stora utmaningar med att nå barn och unga i allmänhet och särskilda grupper av barn i synnerhet hade det behövt problematiseras mer.

Genom public service kan barn och unga få ta del av en samhällsinformation som står för bland annat demokratiska värderingar och respekten för allas lika värde och som motverkar ensidig och oflekterad information. Utredningen lyfter medie- och informationskunnighet (MIK), som ett gott exempel på detta. Förmågan att finna, analysera, kritiskt värdera och själv skapa information är viktig för barn att förvärva för att de ska kunna tillgodogöra sig sina rättigheter fullt ut. Barnombudsmannen delar kommitténs bedömning att public service-bolagen har ett viktigt uppdrag att stärka medie- och informationskunnigheten i samhället. Det hade dock varit värdefullt med ett resonemang kring hur uppdraget ska uppfyllas givet att det enligt betänkandet samtidigt finns en problematik med att nå barn och unga med public service-bolagens utbud.

Det lokala uppdraget/ Produktion i hela landet

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget att SR och SVT inom ramen för sin nyhetsverksamhet ska stärka sin journalistiska bevakning i svagt bevakade lokala områden.

Kommittén bedömer att speglingsuppdraget är centralt för public service-verksamhetens roll som sammanhållande kraft i samhället. Speglinguppdraget omfattar spegling av förhållanden i hela landet och den variation som finns i befolkningen. Programverksamheten ska bedrivas utifrån ett jämställdhets- och mångfaldhetsperspektiv och nyhetsförmedlingen ska ha olika perspektiv så att händelser speglas utifrån olika utgångspunkter, såsom geografiska och sociala.²

Barnombudsmannen delar bedömningen att uppdraget att spegla hela landet är viktigt. Barnombudsmannens årsrapport 2018 *Utanförskap, våld och kärlek till orten* berättar drygt 900 barn om hur det är att växa upp på platser där barn statistiskt sett har sämre skolresultat, ekonomi och hälsa än i övriga landet. Det handlar om storstädernas förorter, men också om kommuner runt om i Sverige, däribland glesbygdskommuner. Flera av barnen berättar att de upplever ett avstånd till övriga samhället och att de inte inkluderas på samma vis som andra. Barn i förorter upplever att media och politiker målar upp en negativ bild av deras bostadsområde, medan barn i glesbygdskommuner snarare känner att deras område är bortglömt

av media och övriga samhället.³ Flera barn anser att media förmedlar en osann eller överdriven bild av situationen i deras närområde.⁴ Det finns forskning som visar att medier, genom att rapportera en ensidig och onyanserad bild av utsatta områden, skapar en föreställning som smittar av sig på hela området och dess invånare.⁵

Uppdrag inom minoritetsspråk och teckenspråk

Kommittén föreslår att public service-bolagens utbud för nationella minoritetsspråk samt teckenspråk ska bibehållas på minst samma nivå jämfört med nivån 2019. Vidare föreslås att utbudet ska hålla en hög kvalitet och för det krävs en kontinuerlig dialog med berörda grupper.

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget och vill särskilt understryka vikten av att public service-bolagen gör barn och unga med funktionsnedsättning och barn och unga från olika minoritetsgrupper delaktiga i både löpande programverksamhet och i utvecklingsarbete.

Enligt barnkonventionens artikel 2, en av grundprinciperna, ska alla barn tillförsäkras samma rättigheter oavsett barnets eller föräldrarnas ursprung eller funktionsnedsättning, bland annat. Barn som tillhör nationella minoriteter har rätt till ett eget kulturliv och att använda sitt eget språk.⁶ Staten ska uppmuntra massmedier att ta särskild hänsyn till de språkliga behoven hos ett barn som tillhör en minoritetsgrupp eller ett urfolk.⁷ Det är också en central del av den nationella minoritetspolitiken.

Barnombudsmannen är därför positiv till att kommittén belyser de nationella minoritetsspråkens och teckenspråkens ställning i samhället och att det finns ett särskilt fokus för public service-bolagen att prioritera tillgängligheten till program för barn och unga inom dessa områden.

Teknik, tillgänglighet och skydd

Tillgängligt för alla

Barnombudsmannen anser att det är positivt att kommittén fortsatt anser att public service utbud ska vara tillgängligt för alla, och att barn och unga särskilt ska prioriteras. Även i detta hänseende är det av vikt att barn och unga själva ges förutsättningar att delta i dialoger och utvecklingsarbete för att forma framtidens public service.

Barnombudsmannen saknar dock en närmare analys i utredningen om hur tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning ska säkerställas i public service utbud. Det är av största vikt att utbudet görs tillgängligt i så stor utsträckning som möjligt för barn med funktionsnedsättningar, både när det utbud via marknätet och utbud via webbplattformar. Enligt Barnombudsmannen bör de krav som ställs när det gäller myndigheters tillgänglighet till digitala tjänster på

³ Utanförskap, våld och kärlek till orten, Barnombudsmannen, 2018, s 7.

⁴ Utanförskap, våld och kärlek till orten, Barnombudsmannen, 2018, s 25.

⁵ Wacquant, Loïc, Urban Outcasts, A Comparative Sociology of Advanced Marginality, 2008, s 138ff.

⁶ Barnkonventionen, artikel 30.

⁷ Barnkonventionen, artikel 17d.

webben och i mobilappar enligt EU:s webbtillgänglighetsdirektiv även gälla för public servicebolagens tjänster riktade till barn.

Teknik och barns rätt till skydd

Betänkandet belyser frågan om spridning av public service-bolagens utbud på så kallade tredjepartsplattformer, såsom Facebook och Youtube. Barnombudsmannen har utifrån ett rättighetsperspektiv ingen åsikt om vilka plattformer som ska användas per se. Däremot är det anmärkningsvärt att det saknas en barnkonsekvensanalys av vad till exempel publicering av material på sådana plattformer kan innebära för barn som själva medverkar i programmen eller vad dialoger i sociala medier i anslutning till program kan innebära.

Vi vet att barn och unga i hög grad utsätts för kränkningar på nätet. Mer än var tredje har utsatts, enligt organisationen Friends senaste nätrapport. Var tionde har mobbats på nätet. ⁸Sociala plattformer är den vanligaste platsen att bli utsatt för kränkningar och det är vanligare att flickor utsätts där.⁹

Enligt barnkonventionen har barn rätt att skyddas mot psykiskt såväl som fysiskt våld.¹⁰ Psykiskt våld definieras enligt FN:s barnrättskommitté som exempelvis psykisk misshandel, psykiska övergrepp, verbala kränkningar och känslomässiga övergrepp. ¹¹Kommittén förtydligar ytterligare att det kan röra sig om psykisk mobbning utövad av vuxna eller andra barn, bland annat via informations- och kommunikationsteknik (IKT) som mobiltelefoner och internet (så kallad "nätmobbing").

Att säkerställa barns rätt till skydd bör vara en angelägenhet även för public service-bolagen och en barnkonsekvensanalys hade behövts, i synnerhet i förhållande till att barnkonventionen blir lag 1 januari 2020.¹²

Yttrandet har föredragits av Matilda Uusijärvi Ek, press- och opinionsansvarig och Lena Hallberg, jurist.

Elisabeth Dahlin
Barnombudsman

⁸ Friends nätrapport, Friends, 2017, s10.

⁹ Friends nätrapport, Friends, 2017, s12.

¹⁰ Barnkonventionen, artikel 19.

¹¹ FN:s barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 13, Barnets rätt till frihet från alla former av våld, 2011, punkt 21.

¹² Ungar och Medier, Statens medieråd, 2017, s.65.